

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

Nr.

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

652.

Wilno, dnia 25 kwietnia 1932 r.

T r e ś ć n u m e r u :

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział.Str.

1. Vygandas-Purycki o wyborze prezydenta Niemiec.-	I.	1.

K r o n i k a .

2. Reprezentanci mocarstw na rozprawie haskiej.-	"	"
3. Warszawski korespondent "Berliner Tageblatt" w Kownie.	"	"
4. Powrót msg.Arata.-	"	"
5. Nota niemiecka do państw -sygnatarjuszy.-	"	"

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

6. Dokoła sprawy "Bojowników Wolności".-	III.	"
7. Sprawa reformy procedury karnej.-	"	2.
8. Ukazanie "Rytasa".-	"	"

VII.SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

9. "Socjaldemokratas" o wyborach do Sejmiku Kłajpedzkiego.-	VII.	2-3
10. Vygandas-Purycki w sprawie kłajpedzkiej.-	"	3.
11. Prasa litewska w sprawie kłajpedzkiej.-	"	"

K r o n i k a .

12. Komendant m.Kłajpedy o hitlerowskim ruchu w Kraju Kłajpedzkim.-	"	"

-----:o:0:§:0:o:-----

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Vygandas - Purycki o wyborze Prezydenta Niemiec. "Trinitas" Nr.16 z 14.IV.32 r. Artykuł Vygandasa-puryckiego p.t. "O wyborach Prezydenta Niemiec". Streszczenie:

Dla Litwinów, jako najbliższych sąsiadów Niemiec nie jest rzeczą obojętną, co się w Niemczech dzieje i kto sprawuje rządy. Rzecz prosta, Litwini nie wtrącają się i nie mogą się wtrącać do wewnętrznych spraw niemieckich. Litwini powinni jednak być na wszystko przygotowani i czuwać. Gdyby do władzy doszli narodowi socjaliści nikt nie może zapewnić, czy nie próbowaliby oni siłą wdrzeć się do Kłajpedy. Poza tym Niemcy mogą zmieniać swą taktykę. Rok za ledwie upłynął od podpisania przez Niemcy paktu, na mocy którego zobowiązali się oni do płacenia reparacji. Obecnie Niemcy reparacji nie płacą i wyraźnie powiadają, że płacić nie będą. Niemcy walczą przeciwko reparacjom, przeciwko postanowieniom traktatu wersalskiego, wreszcie przeciwko ustalonym przez traktat granicom. Wprawdzie obecny rząd niemiecki powiada, że będzie walczył jedynie środkami pokojowymi. Można temu wierzyć, jednak co będzie po roku nikt powiedzieć nie może. Nie jest wykluczoną rzeczą, że z obecnego rządu zostaną tylko ślady.

Litwini powinni się wzmacniać pod względem obronnym. Na nikogo napadać nie będą, lecz będą się bronili, o ile ktoś spróbuje na nich napadać lub odbierać to, co do nich należy.

K r o n i k a .

Reprezentanci mocarstw na rozprawie haskiej. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.90/, rządy angielski, włoski i japoński upoważniły swoich posłów w Hadze do reprezentowania siebie wobec Trybunału Haskiego podczas rozprawy kłajpedzkiej. Posłami w Hadze są: sir Odo Russel /Anglja/, hr. Senni /Włochy/ i Matsumaga /Japonja/. Przedstawicielem Francji będzie prof. Basdevant, radca prawny francuskiego M.S.Z.

Warszawski korespondent "Berliner Tagblatt" w Kownie. "Dzień Kowieński" /Nr.90/: W tych dniach przybywa do Kowna przez Kłajpedę współpracownik "Berl. Tagbl." i stały korespondent tego pisma w Warszawie p.R. Herrenstadt.

Powrót m.ons. Arata. "Dzień Kowieński" /Nr.90/: 20 b.m. wrócił do Kowna z zagranicy przedstawiciel Stolicy Apostolskiej m.ons. Arata i został przyjęty przez ministra Spraw Zagr. dr. Zauniusa. Jak wiadomo, m.ons. Arata bawił zagranicą dla kuracji i obecnie już doszedł do zdrowia.

Nota niemiecka do państw sygnatariuszy. "Memeler Dampfboot" /Nr.90/: Delegacja niemiecka doręczyła mocarstwom notę o sytuacji w Kraju Kłajpedzkim i w szczególności o wpływie na wybory zarządzeń Dyrektorjatu Simaitisa.

Pólsruzędowa niemiecka agencja "Conti" wskazuje, że pomieniona nota zawiera szczegółowy materiał i m.in. wspomina o masowym nadawaniu obywatelstwa, niewłaściwościach przy tworzeniu komisji wyborczych i uszczupleniu wolności słowa, zebrani i prasy.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

Dokoła Sprawy "Bojowników Wolności". "Rytas" /Nr.73/ zamieszcza wywiad z dr. Karwelisen w sprawie wysuwanych przeciwko niemu zarzutów przez szefa policji litewskiej Statkusa, w związku z ujawnieniem tajnej organizacji "Wojowników Wolności". Dr. Karwelis oświadczył w tej sprawie co następuje: Chęć wyjaśnienia całej tej historii napotyka na duże trudności. Władze nie zawiadomiły oskarżonego zawczasu. Dowiedział się on o inkryminowanych mu przestępstwach dopiero z gazet. Zarzucany oskarżonemu artykuł pisany był w końcu listopada r.ub. W tym czasie oskarżony pisał kilka

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH ELLIS AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL. 773-835-3100
FAX 773-835-3101
WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH ELLIS AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL. 773-835-3100
FAX 773-835-3101
WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH ELLIS AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL. 773-835-3100
FAX 773-835-3101
WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH ELLIS AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL. 773-835-3100
FAX 773-835-3101
WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5408 SOUTH ELLIS AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL. 773-835-3100
FAX 773-835-3101
WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

artykułów w sprawach gospodarczych do "Rytasa" i "Musy Laikraštis'a". Jeden z artykułów tych nie został przez "Musy Laikraštis" zamieszczo-
ny. Chodzi właśnie o inkryminowany artykuł, który został prawdopo-
dobnie sfotografowany. Uderzającym jest fakt, że artykuł poprawiony
został nieznana ręką i umieszczony bez nazwiska. Wbrew twierdzeniom
p.Statkusa żadnych "zeznań" oskarżony nie składał. P.Statkus jest
bądź źle poinformowany, bądź pragnie oświecić sprawę tendencyjnie.
Inkryminowany artykuł po zbadaniu różnych notatek był, jak się okazu-
je, napisany na prośbę p.Wajdelisa do pisma, które zamierzał on re-
dagować "Pragiedruliai". Dla odebrania tego artykułu od autora przy-
był w owym czasie niejaki p.Barzdzius. Nazajutrz dr.Karwelisowi
oświadczone, że ów p.Barzdzius wyjechał zagranicę. Oskarżonemu wyda-
ło się to wszystko bardzo podejrzane. Natychmiast napisał do proku-
ratora skargę, oskarżając p.Barzdziusa o prowokację i prosząc o odwo-
łanie rozpuszczonych przez p.Statkusa uwłaczających pogłosek. Jednak
zarówno p.Statkus jak "Lietuvos Aidas" twierdzą, że po odbiór arty-
kułu przybył nie p.Barzdzius a student Gradkauskas. W tytule artyku-
łu "Rząd Smetony" niema nic obrażającego, jak i wogóle w całym arty-
kule. Pozatem twierdzenie o jakimś związku "Bojowników Wolności" i
wydawaniem przezeń pisma w Rydze jest wprost mistyfikacją. Nikt na
Litwie takiego pisma nie widział i o takim związku nie słyszał. Dzi-
wić się należy i ubolewać, że redakcja "Lietuvos Aidas" chwytła się
taniej prowokacji, publikując "rewelacje", co do których sąd się
jeszcze nie wypowiedział.

Dyrektor policji Statkus w odpowiedzi na wywiad dr.Kar-
welisa zamieścił na łamach "Lietuvos Aidas" /Nr.91/ uwagi następu-
jące: Dr.Karwelis ubliża władzom bezpieczeństwa, twierdząc, że cała
sprawa jego artykułu jest mistyfikacją czy prowokacją. Bez potrzeby
też dr.Karwelis się denerwuje. Z jego oświadczeń wynika, że on tyl-
ko jeden stoi na straży sprawiedliwości. Można zapewnić, że policja
kryminalna żadnych podstępnych sposobów w stosunku do dr.Karwelisa
nie stosowała i nie posyłała do niego ani p.Barzdziusa ani innych
osób. Jeżeli chodzi o organizatorów związku "Bojowników Wolności",
to należy do nich dr.Bistras, ks.Korsak i t.d. Dr.Bistras poprawiał,
zdaniem ekspertów, artykuł dr.Karwelisa, zaś ks.Korsak własnoręcz-
nie ułożył plan rozsyłania pisma "Bojownik Wolności". Przedewszyst-
kiem więc pismo miało być posyłane do miast djececzjalnych, a potem
do parafij. Tak np.do Kowna miało iść 6.400 egzemplarzy, do Ponie-
wieża 6.400, do Włkowyszek 5.800, Koszedar 4.700, Telsz 6.700, ogó-
łem 30 tys.egzemplarzy. Policja kryminalna zakończyła już śledztwo
w sprawie "Bojowników Wolności" i przekazała sprawę prokuratorowi.

Wreszcie "Rytas" /Nr.74/ zamieszcza wywiad z p.Wajdeli-
sem, który miał wydawać pismo "Pragiedruliai". P.Wajdelis potwier-
dził enuncjację dr.Karwelisa i oświadczył, że istotnie prosił go o
napisanie artykułu do "Pragiedruliai". P.Wajdelis wyznał też, że
wcale nie posyłał do dr.Karwelisa p.Barzdziusa.

S p r a w a r e f o r m y p r o c e s u k a r n e g o . "Lietuvos
Aidas" /Nr.90/: System procedury karnej na Litwie nie odpowiada obec-
nie wynogom życia, potrzebując ciągłych uzupełnień. Tego rodzaju
"łatanie" wnosi dysonans w całą procedurę karną. Należałoby przepro-
wadzić więc gruntowną reformę: 1/zrewidować system kar, 2/przestudjo-
wać skutki kar na poszczególnych przestępcach, 3/uzgodnić kary z ży-
ciem ekonomiczno-społecznym, 4/zrewidować sprawę sądów dla małolet-
nich, 5/ zrewidować sytem więziennictwa i t.d. Byłaby to bardzo do-
niosła reforma.

U k a r a n i e "R y t a s a". "Rytas" /Nr.73/: 15 b.m."Rytas" skaza-
ny został za umieszczenie wiadomości p.t."15 tys.litów za podpisa-
nie umowy" grzywną 3 tys.litów z zamianą na 3 mies.więzienia dla
redaktora odpowiedzialnego.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

"S o c j a l d e m o k r a t a s" o w y b o r a c h d o S e j -
m i k u k ł a j p e d z k i e g o . "Socjaldemokratas" /Nr.17 z 23
kwietnia 1932 r.Art.p.t."Wybory do Sejmiku kłajpedzkiego".Streszczenie:

4 maja Kłajpeda wybierze swój Sejmik. Wszystkie partje
kłajpedzkie rozpoczęły już walkę przedwyborczą. Robotnicy-Litwini

w Kłajpedzie muszą iść ręka w rękę ze wszystkimi kłajpedzkimi robotnikami, ażeby, dążąc do wspólnych ideałów wywalczyć należne sobie prawa.

V y g a n d a s - P u r y c k i s w s p r a w i e k ł a j p e d z k i e j . "Trinitas" Nr.17. Art.p.t."Sprawa kłajpedzka w Trybunale Haskin". Streszczenie:

11 kwietnia państwa-sygnatarjusze przedłożyły Trybunałowi Haskiemu sprawę zatargu litewsko-niemieckiego w związku z dymisją Boettchera. Sygnatarjusze postawili Trybunałowi Haskiemu 6 pytań. Litwie pozostaje obecnie należycie oświecić i obronić swe prawa w Trybunale Haskin. Prawo jest po stronie litewskiej. Należy jedynie to prawo udowodnić. Rzecz prosta każdy sąd może zbłądzić. Trybunał Haski również pod tym względem wyjątku nie stanowi, acz niebezpieczeństwo jest minimalne ze względu na to, że w Hadze zasiadają najlepsi prawnicy z całego świata. Nie wiadomo jeszcze, jakie stanowisko zajmą w czasie rozpatrywania sprawy sygnatarjusze. Czy zechcą oni być oskarżycielami i wykazać, że Litwa rzekomo złamała konwencję, czy też będą jedynie czekali na opinię sądu, jakgdyby sami wątpiąc w winę Litwy. Trybunał Haski ma obecnie głos. W sprawie wileńskiej Trybunał Litwy nie zawiódł. Litwini mogą się spodziewać, że i obecnie zawodu nie doznają.

P r a s a . w s p r a w i e k ł a j p e d z k i e j . "Rytas" Nr.74 z 23.IV.32 r.Art.p.t."Więcej odpowiedzialności".Streszczenie:

Cały naród litewski solidarnie wystąpił w sprawie kłajpedzkiej. Objaw to bardzo piękny. Trzeba w dalszym ciągu dążyć do tego, by kultywować w społeczeństwie poczucie słuszności i odpowiedzialności.

"Lietuvos Aidas" Nr.91, art.p.t."Na zgromadzeniach". Streszczenie:

Psychika kłajpedzian różni się od psychiki pozostałej ludności Litwy. Ujawnia się to szczególnie obecnie, gdy na obszarze Kłajpedy odbywają się przedwyborcze zebrania. Zebrania te odbywają się w zupełnym porządku. Pozwala się na nich mówić ludziom różnych zapatrywań. Gdy pewnego razu rozległ się na jednym z zebrzań okrzyk "Bić Niemców", przewodniczący zebrania natychmiast skarcił krzykacza. Z nastrojów ludności kłajpedzkiej wynika, że nawet rodziny używające języka niemieckiego uważają się za Litwinów. Wyborcy okazał jak też kłajpedzianie będą głosowali. Agitacja odbywa się na szeroką skalę i ludność naogół jest dobrze uświadomiona.

K r o n i k a .

K o m e n d a n t m . K ł a j p e d y o h i t l e r o w s k i m r u c h u w K r a j u K ł a j p e d z k i m . Jak podaje Elta, komendant m.Kłajpedy i obszaru kłajpedzkiego pułk.Liormanas oświadczył w sprawie ruchu hitlerowskiego co następuje: W Kraju Kłajpedzkim hitlerowcy istnieją, lecz działalność ich nie jest zorganizowana. Jako poszczególne osoby prowadzą oni konspiracyjnie swą propagandę w różnych warstwach ludności. Można ich spotkać wśród ziemian, urzędników, rolników i osób innych sfer.Hitlerowcy Kraju Kłajpedzkiego są przesiąknięci fanatyzmem. Niedawno w kłajpedzkim szpitalu psychiatrycznym zmarł sekretarz sądu pewnej gminy Łakiszus. Utrzymują, iż dostał on pomieszczenia zmysłów skutkiem wzruszenia, jakim uległ otrzymawszy wiadomość o klęsce Hitlera w drugich wyborach na prezydenta Rzeszy. W tych dniach w jednej ze skrzynek pocztowych znaleziono sztylet z napisem: "Heil Hitler" /niech żyje Hitler/, a z drugiej "Žemaiten raus" /Precz ze Żmudzinami/. Matki na przesłanach haftują "Hackenkreuz". U pewnego gospodarza znaleziono broszurę Hitlera i metalową oznakę rasistów. Syn tego gospodarza oświadczył, że dostał oznakę od wuja dla drażnienia Żydów.

Stan wojenny zapewnia krajowi spokój i nie pozwala na jawne wystąpienie hitlerowców. Są oni bacznie obserwowani i każda próba publicznego wystąpienia może być natychmiast udaremniona.

